

5. Кідрук М. Не озирайся і мовчи: роман. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 512 с.

6. Кідрук М. Зазирни у мої сни: роман. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2020. 528 с

7. Літературознавчий словник-довідник /за ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва, В. Теремка. Київ: Академія, 2006. 752 с.

Марія Здирко

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник:

д-р філол. наук, проф. Тетяна Вільчинська

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ПОРІВНЯНЬ У РОМАНІ ДАРИ КОРНІЙ «ГОНИХМАРНИК»

Порівняння служать для передачі найтонших відтінків думок, почуттів, за допомогою них письменники створюють яскравий і виразний образ довкілля. У контексті лінгвостилістики порівняння кваліфікують як вислів, у якому уявлення про зображуваний предмет конкретизується через зіставлення його з іншим предметом, таким, що містить у собі необхідні для конкретизації уявлення ознаки в більш концентрованому вияві. Тобто порівняння – це фігура мови, у якій зображення особи, предмета, явища чи дії передано через найхарактерніші ознаки, що органічно властиві іншим особам, предметам чи явищам [4, с. 469].

Цей троп вважається одним із найпростіших та найчастіше вживаних у художніх текстах. Кожен автор прагне додати до своїх описів свіжі й іноді навіть несподівані порівняння. До того ж, зміни в політичному, економічному та технологічному житті суспільства сприяють появі нових суб'єктів і об'єктів для порівнянь, що збагачує образність мови [1, с. 31].

Дослідники у складі порівняльних конструкцій виокремлюють суб'єкт порівняння (те, що порівнюють) та об'єкт порівняння (те, із чим порівнюють). Порівнянню можуть піддаватись найрізноманітніші за своєю природою об'єкти [5, с. 147].

У романі Дари Корній об'єктами порівнянь, що яскраво репрезентують сегменти авторської мовної картини світу, виступають:

1) **тварини, птахи, плазуни, рослини:** «Вона, наче **прудка мавпочка**, все-таки потрапила видряпуватися на найвищі полиці» [2, с. 8]; «Аж раптом відчула на спині чийсь чіпкий, ніби **реп'ях**, погляд» [2, с. 7].

2) **явища природи:** «Ірина чітко вимовляє кожне слово, чар розвіявся, наче **туман під сонцем**» [2, с. 50]; «Якщо когось Василь і любить так само сильно, як дружину, то це Аліну – ніжну, добру, справедливу, інколи гостру, мов шабля, й метку, наче **блискавка**» [2, с. 41].

3) **людина:** «Слабкі, несміливі дотики сонця пестять землю, наче дбайлива **матуся**, – обережно, щоб не сполохати рідну дитинку після солодкого сну» [2, с. 160].

4) **предмети побуту:** «Зорі у небі туманіють, місяць гасне, мов **свічка**, темрява стає надглибокою і тільки тонкі яскраві нитки в руках Гонихмарника з'єднують землю із небом» [2, с. 60].

5) **абстрактні поняття:** «І тоді на полотні, мов **надія**, з'явилася блискавка» [2, с. 21].

6) **релігійні, язичницькі, демонологічні поняття:** «Один вродливий, добрий, схожий на її Ігоря, інший – страшний, зморщений, зनावісний, огидний, мов **виверть зі самого пекла**» [2, с. 62], «Дахи, антени, люди внизу, мов дрібна комашня, і Аліна на дахівці світу, **мов Бог**» [2, с. 113].

Аби осмислити порівняння як елемент ідіостилю Дари Корній, потрібно покласифікувати конструкції ще й за суб'єктом порівняння. Відповідно виділяємо такі групи:

1) **явища природи (природні явища, тварини, комахи, рослини):**

«Насуплено здаля гуркоче, наче грім незадоволений, що його потурбували» [2, с. 60].

2) **соматизми:** «**Очі** у неї – озера привітні та глибокі, **руки** – тендітні й граційні, мов лебідки крилята, **стан** гнучкий і стрункий, наче ота смерічка над гірською річкою, **волосся** золотіше променів сонця, **губи** – корали, **бровенята** – стріли» [2, с. 92].

3) **абстрактні поняття:** «І раптом починає ввижатися, як з його долонь в її перетікає потічком **тепло**. Воно таке ніжне, мов літнє ранкове сонце, не пекуче й не спопеляюче. Воно струменіє, впевнено вливаючись із його долонь в її. Перетікає далі, добігає до грудей і там розпускається теплою ніжною квіткою» [2, с. 53].

4) **предмети:** «Вона торкається до свого **оберега** рукою і тільки тепер відчуває, що той пульсує, мов жива істота» [2, с. 63].

Аналізуючи порівняльні конструкції у творі Дари Корній «Гонихмарник», спостерігаємо чимало оригінальних порівнянь як репрезентантів авторської картини світу письменниці. Суб'єкти й об'єкти, що їх використовує авторка, відображають її багату фантазію та нестандартне сприйняття світу, створюючи образи, які дивують своєю різноманітністю та глибиною: «Та все це, звісно, дрібниці порівняно з жаданою **свободою**, яку Аліна відчувала навіть на **смак**. А смак цей був таким кайфовим, таким... ну, **як кавун**. Їстимеш – і не наїсишся. А вигляд ще кращий – небесної барви, з крилами розхристаного вітру [2, с. 6]; «Дівчина починає розповідати мамі про справи в Академії, про сесію. **Як спраглий вазонок**, котрий без води опустив листя та тихо вмирає. Починаєш лити на нього водицю – і він оживає. Буквально на очах піднімає листочки вгору... мить – і стоїть він впевнений у собі, весело підморгуючи світу. **Ірина** поволі, мов та квола рослінка, всмоктує слова Аліни» [2, с. 38]; «Лилися ті сльози чистою водою і не могло ніщо спинити цього потоку, бо **біль** її був таким великим, **як сі карпатські гори**, а **любов** до загубленого була такою сильною, мов **любов Землі до Сонця**»

[2, с. 159]. Ці тропи вирізняються самотністю, неповторністю та певною несподіваністю.

Зважаючи на класифікацію І. Кучеренка [3, с. 9], серед досліджуваних порівнянь розмежовуємо такі дві групи, як безсполучникові та сполучникові.

Порівняльні конструкції із *безсполучниковим типом зв'язку* поділяємо на ті, що:

1) **виражені лексемою в орудному відмінку:** *«Крутнулася дзигою, вправо перестрибнула через низький пліт, стрілою влетіла на танок, накинувши застібку на двері – про всяк випадок»* [2, с. 50];

2) **виражені прислівниковою структурою з «по-»:** *«По-зрадницьки потріскують під ногами сухі галузки, хрумкає неперепріле старе листя»* [2, с. 145];

3) **порівняльні сполучення з дієслівною зв'язкою, вираженою допоміжними словами:** *бути схожим:* *«Дівчата, які ще донедавна не помічали хоч і високого, мов тичка, худючого, схожого на Чахлика Невмиручого та все ж непримітного юнака, враз аж надто почали ним цікавитися»* [2, с. 178]; *здаватися:* *«Аліна, стоячи перед ним, здавалася гілочкою, відчахнутою вітром»* [2, с. 11].

Кількісно вирізняється група порівнянь зі *сполучниковим зв'язком*. У творі найчастіше вживаними є звороти з такими сполучниками:

1) **як:** *«От і була непідробною, справдешньою, без омани, як той прадавній ліс, якому байдуже до гараздів цивілізації – він лишається собою»* [2, с. 49].

2) **наче:** *«Він розмовляє мовою вітру, дощу, хмар, блискавок та грому, він наказує – і стихії підкоряються йому, наче баскі коні вправному вершникові»* [2, с. 60];

3) **ніби:** *«На теплій поверхні дахівки стоїть Кажан у півоберта до її вікна та, закривши очі, грає, ніби вправний митець, виписуючи барви флюорою, наповнюючи світ звуками і втіхою»* [2, с. 98];

4) **мов:** «Малий котик-сонько ніжно дмухає на вії й вони змикаються, **мов** пелюстки квітки увечері» [2, с. 41];

5) **немов:** «Більше з того, про що розповідає Петро, Аліна не розуміє, однак слухає з такою уважністю, **немов** то найвишуканіші вірші» [2, с. 115].

Численними є порівняльні конструкції-фразеологізми (т. зв. компаративні фразеологізми), що в ході мовного розвитку стали стійкими сполученнями слів. Такі вирази засвідчують багатство мови письменниці та її майстерність у відображенні українського колориту. Наприклад: «А знав його, **мов своїх п'ять пальців**» [2, с. 42]; «Доц лє, **мов з відра**» [2, с. 47]; «Тимко знову припхався додому п'яний, **мов цип**, і заходився наводити в господі лад» [2, с. 57]; «Решту Ірина пригадує, **мов у тумані**» [2, с. 79]; «Після того, як побачила цю картину, **немов з глузду з'їхала**» [2, с. 95]; «Без неї в поході, **мов без рук**» [2, с. 135]; «Петро ходить, **мов у воду опущений**» [2, с. 206]; «Лишень Коханья **мов крізь землю провалилося**» [2, с. 213]; «На вокзалі, **мов на голках** стояв, вас виглядаючи, і дивний якийсь останнім часом, надто правильний» [2, с. 139].

Отже, у романі «Гонимарник» Дари Корній порівняння є часто вживаним засобом виразності. Найпоширенішими об'єктами та суб'єктами порівнянь у Дари Корній виступають явища природи та абстрактні поняття. Найчастіше трапляються порівняння зі сполучниковим зв'язком, зокрема зі сполучниками *мов* і *наче*, рідше вживані сполучники *як*, *ніби*, *немов*. Порівняння в романі відзначаються різноманітністю структури, змісту й тематичних груп. Письменниця майстерно оперує цією мовною фігурою, за допомогою якої демонструє свою здатність асоціативно мислити та розшукувати свіжі, незатерті образи для вираження своїх думок.

Список використаної літератури

1. Буда В. Особливості вживання порівнянь у мові роману С. Жадана «Ворошиловград». *Східнослов'янська філологія: Від Нестора до сьогодення: матеріали VI Міжнар. наук. конф., м. Бахмут, 10 квіт. 2018 р.* Бахмут: Вид-во Б. І. Маторіна, 2018. С. 31-35.

2. Корній Дара. Гонимарник. Львів: Априорі, 2020. 280 с.
3. Кучеренко І. Порівняльні конструкції мови в світлі граматики. Київ, 1959. 108 с.
4. Мацько Л. Порівняння. Українська мова: Енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. С. 507.
5. Павлюк Т. Семантична структура порівняльного звороту в поетичному тексті. *Лінгвістика*: збірник наукових праць. Луганськ, 2009. №1. С. 146-152.

Ангеліна Рудак,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник:
д-р філол. наук, проф. Любов Струганець

ДЕТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЯ МЕДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Вступ. Сучасна українська літературна мова перебуває в постійній динаміці. Розвиток словникового складу тісно пов'язаний із суспільно-політичними подіями й науковим прогресом. Масмедіа як провідний засіб поширення інформації для опису політичних подій, війни, пандемії, фінансових операцій часто використовують медичну термінологію. Тому в останні роки активним є процес детермінологізації медичних термінів у ЗМІ.

Явище детермінологізації було схарактеризовано у працях Н. Непийводи, Т. Кияка, Л. Струганець, Г. Чорновол, О. Жирик та ін. О. Жирик називає таке явище стилістичною транспозицією терміна [1]. Але попри увагу науковців до проблеми вивчення детермінологізованої медичної лексики, цей сегмент словникового складу недостатньо вивчений, чим і зумовлена актуальність дослідження.